

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 7. september 2017 truffet vedtak i

Sak nr: 17-076 (arkivnr: 17/886)

Saken gjelder: Klage fra A på tingrettsdommer B ved X tingrett

Utvalgsmedlemmer: Unni Sandbukt (leder)
Bjørn Eirik Hansen
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen

Bjørn Eirik Hansen møtte som varamedlem for Randi Grøndalen, som hadde forfall.

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold Tilsynsutvalget ikke kan prøve.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Innledning:

Ved brev av 1. juni 2017 har A klaget på tingrettsdommer B ved X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd og sen saksbehandling. Klagen er forelagt tingrettsdommer B, som ved brev av 19. juni 2017 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra advokat C. Klagen er supplert ved brev av 31. juli 2017. Sorenskriver D ved X tingrett er orientert om klagen og har den 27. juni 2017 og 21. august 2017 avgitt uttalelse.

Saksfremstilling:

Saken gjelder dødsbobehandling etter klagers foreldre, hvor en av arvingene begjærte offentlig skifte. Bostyrer var advokat C, og tingrettsdommer B var ansvarlig dommer. I kjennelse av 12. april 2017 ble bobehandlingen tilbakeført til privat skifte.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Det viste seg raskt at oppnevnte bostyrers arbeid av flere årsaker var kritikkverdig, og tilliten til bostyreren var raskt fallende. Etter hvert fremsto konfliktene i bobehandlingen mellom arvingenes interesser på den ene siden og bostyrers egne interesser på den annen side. Dette gjaldt spesielt etter at arvingene høsten 2016 begjærte boet tilbakelevert til privat skifte.

Han mener man må kunne forvente at en dommer opptrer i samsvar med loven, rettsordenen og god dommerskikk, slik det er nedfelt i de etiske prinsippene for dommeratferd (punkt 1). Under bobehandlingen viste det seg å være tette bånd mellom dommeren og bostyrer. En rekke ganger fremmet arvingene kritikk mot bostyrer, enten direkte til tingretten med kopi til bostyrer eller til bostyrer med kopi til byfogden. Med unntak av at salæret ble noe redusert i sluttkjennelsen, viste dommeren liten interesse for arvingenes berettigete kritikk og frustrasjon. Det faktum at dommeren la en beskyttende hånd over en sendrektig og delvis inkompetent bostyrer, svekket arvingenes tillit til dommeren og domstolen. Selv da arvingene påpekte at bostyrer bevisst villedet retten, forholdt dommeren seg taus. Dette ble av arvingene tolket som smakløs kameraderi, jf. punkt 4 om integritet i de etiske prinsippene.

Dommeren forholdt seg taus om at bostyrer kun oppga et timetall og multipliserte dette opp med høyeste sats da han blant annet krevde høyere sikkerhetsstillelse. Da mye av arbeidet ble gjort av fullmektiger, ble dette høyst misvisende.

Temaet om arvens fordeling ble konkret tatt opp med byfogden den 29. september 2016. Selv om det var liten tvil om at bostyrer tok feil i sin tolkning av arveloven, valgte dommeren å forholde seg taus.

Senere, da arvingene den 10. januar 2017 fremsatte begjæring om skiftesamling etter § 91c, hvor blant annet arvefordelingen skulle avklares, nektet dommer B dem retten til å innkalle til skiftesamling.

Han tilskrev byfogden tre ganger (20. august, 11. november og 20. november 2015) om bistand i en urettmessig prosess i forbindelse med boets innbo og løsøre, uten at det hjalp. Dommeren stilte seg bak bostyrers behandling av saken. Dette antas å være et forhold som er mer enn ett år tilbake i tid.

Selv om den manglende fremdriften og utsatte tilbakelevering av boet til arvingene i hovedsak gjelder bostyrers sendrektighet og motvilje, var dommeren godt informert. Han tilskrev byfogden om dette 9. september 2016. Selv om arvingene hadde rett til tilbakelevering av boet og dommeren var kjent med bostyrers motvilje, var det ingen hjelp å få til langt inn i nyåret 2017.

I en e-post til bostyrer datert 24. januar 2017, med kopi til byfogden, tok han nok en gang opp hvorledes bostyrer konkret hadde villedet retten for å heve penger fra bokontoen, samt forhold rundt hans opprinnelige usanne opplysning om at alt boarbeidet var utført av han selv. Det virket som at denne e-posten "vekket" dommeren, hvoretter dommeren forsto at bostyreroppgavet burde termineres omgående. Samme dag ble oppdraget tilbakekalt.

Arvingene forventet nå en rask oppfølging fra retten, ettersom dommeren var godt kjent med arvingenes store frustrasjon om sendrettighet og manglende fremdrift i bobehandlingen. Da det hadde gått over fire uker uten at noe hadde skjedd fra dommerens side, tilskrev han byfogden den 6. mars 2017 med anmodning om en rask tilbakemelding. Dommeren og retten valgte å forholde seg taus til dette.

Også advokaten til en av arvingene forsøkte ved flere anledninger å få kontakt med dommeren, men dommeren unnlot å besvare henvendelsene.

Først den 20. april 2017 mottok arvingene dommerens kjennelse om tilbakelevering og salærfastsettelse, som var datert 12. april 2017. Oversendelsesbrevet var datert 18. april 2017. Noen dagers forsinkelse her kan skyldes påsken. Det var gått mer enn ti uker fra retten og dommeren hadde mottatt bostyrers utkast til rettsbok, samt syv måneder siden arvingene overfor retten tok opp spørsmålet om tilbakelevering til privat skite.

Det sentrale i denne saken er at dommeren, tross omfattende informasjon og bevis, aksepterte at bostyrer regelmessig brøt byfogdens egne retningslinjer for bobehandling, i tillegg til at retten selv var den sentrale årsak til sendretligheten våren 2017. Hans ønske er å sette fokus på dommerens oppfølgingsansvar i denne saken.

Dommeren synes å mene at det er utidig at en arving forespør en skiftedommer om arverettigheter, også når bostyrer har en særegen lovforklaring. Dommeren kaller det "utenrettslig parlamentering" og velger etter deres oppfatning å skjerme bostyrer for både feilaktig og partisk lovforståelse.

I sin uttalelse velger dommeren å legge stor vekt på arvingenes påståtte vegring til å stille nok sikkerhet for bokostnadene. Det har aldri vært noen tvil fra arvingenes side om at de var ansvarlige for normale bokostnader.

Dommerens uttalelse om at ikke alle arvingene tiltrådte begjæringen om skiftesamling er direkte usant. Dommeren burde også allerede våren 2016 ha instruert bostyrer om korrekt salærberegning. Det er heller ikke riktig som dommeren uttaler at tvistesaken om tilbakelevering pågikk i tidsrommet primo februar 2017 til 12. april 2017. Tvisten startet høsten 2016. Det er heller ikke riktig at arvingene satt på nøkkelen til å få avsluttet saken, og en slik anførsel i ettertid fremstår som en klar forvrengning av saken.

Innklagede – tingrettsdommer B – har i hovedsak vist til følgende:

I X tingrett står dommerne overfor en stadig økende arbeidsmengde. Hver dommer avsier flere hundre avgjørelser i året, der dommeren må forholde seg til en stor mengde parter, vitner og advokater. Håndteringen og oppfølgingen av dette boet har vært meget arbeidskrevende for både bostyrer som tingrett. Det er i denne saken inngitt usedvanlig mange, lange og innfløyte brev.

Forholdet mellom arvingene var konfliktfullt, og uenighet lot seg ikke løse ved bostyrers bistand. Det er helt uvanlig å stå overfor et så vidt stort antall tvistesaker i et bo som i dette tilfellet besto av moderate verdier.

Sent i november og ut i desember 2015 fikk han til oppgave å dommerbehandle skiftetvistene.

Han ble nærmere involvert i selve bobehandlingen våren 2016, da det viste seg at de forskutterte boomkostningene raskt hadde fått ben å gå på. Sikkerheten var brukt opp og arvingene var ikke villig til å stille ytterligere sikkerhet. Etter oppfordring fra bostyreren, tilskrev tingretten hver enkelt arving ved brev 10. mai 2016. Purringer førte ikke frem, og han tilskrev deretter alle aktørene ved nytt brev 23. august 2016 der han varslet om at bobehandlingen måtte påregnes å bli innstilt etter skifteloven § 33a dersom pålagt sikkerhetsstillelse ikke var etablert senest 9. september 2016. Arvingene avsto fortsatt fra å innbetale mankoen, og klager tilskrev i stedet retten 9. september 2016 der han fremsatte hard kritikk mot bostyrer. Ved hans oppfølgingsbrev av 22. september 2016 gjentok han at bobehandlingen ville bli innstilt med mindre partene kom til enighet.

Retten ble i særlig utstrakt grad, fra ultimo september 2016 og frem til boets avslutning, involvert i krysspost mellom arvinger, deres advokater og bostyrer.

Klagers brev av 29. september 2016 med ytterligere kritikk mot bostyrer, ble oversendt bostyrer for håndtering og oppfølging.

Gjennom oktober 2016 ble det ytret ønske fra arvinger overfor bostyreren om å få boet tilbakelevert til privat skifte, til tross for at det var på det rene at tingrettens pålagte sikkerhetsstillelse for pådratte boomkostninger ikke var kommet på plass. Ved en eventuell innstilling av selve bobehandlingen ville trolig verserende skiftetvister måtte heves som uavklarte, noe han raskt ga skriftlig uttrykk for til arvingenes prosessfullmektiger. Skiftetvistene var alle avsluttet ved utgangen av oktober 2016.

Problemstillingen om underdekning av pådratte boomkostninger, samtidig som arvingene tviholdt på å få frigjort arvemidlene ved tilbakelevering til privat skifte, plasserte han i ukjent juridisk landskap. På uforpliktende grunnlag forsøkte han da ultimo oktober 2016 å stake opp mulighet for tilbakelevering av boet til privat skifte uten etablering av sikkerhetsstillelse, noe bostyrer motsatte seg.

En av arvingenes prosessfullmektiger adresserte retten ved e-post 29. november 2016 og stilte spørsmål om hva som skulle til for å få boet tilbakelevert. Han underrettet samme dag om sitt rettslige syn på saken. Ved e-post av 30. november 2016 ba han bostyrer avklare hvilket øverste tenkelige økonomiske tak han mente representerte sitt dekningsberettigede salær, hvilket bostyrer besvarte 7. desember 2016. I desember og inn i januar 2017 foregikk det en diskusjon mellom arvingene og bostyrer om en frivillig utenrettslig løsning omkring salærets størrelse.

Ved klagers brev til retten av 10. januar 2017 ba klager om at det ble innkalt til skiftesamling for gjennomføring av tilbakelevering av boet til privat skifte, med mindre bostyreroppdraget straks ble avsluttet. På dette tidspunktet var bostyrers arbeid for alle praktiske formål avsluttet, samtidig som arvingene befant seg i betalingsmislighold og risikerte at retten innstilte bobehandlingen. Han vurderte det slik at det var formålsløst, tidsforsinkende og kostnadsdrivende å avholde skiftesamling. I hans brev av 24. januar 2017 konstaterte han at bobehandlingen nå var avsluttet og at uavklarte rettsspørsmål om tilbakelevering og salærpådommelse måtte rettsliggjøres. Han kunne ikke se at det var inngitt noen fullmakter fra de øvrige arvinger, men dette var uansett ikke avgjørende for hans beslutning.

Bostyrer innleverte detaljert sluttinnberetning til retten den 8. februar 2017, og den var ledsaget av mye dokumentasjon. Arvinger innga etterfølgende sluttinnlegg, samtidig som de valgte å opprettholde parallelle diskusjoner med bostyrer med kopi til retten. Partshenvendelsene til

retten fortsatte til 10. mars 2017, da en av arvingene innleverte en e-post bestående av nye 39 sider som han måtte hensynta og vurdere i den oppfølgende kjennelsen 12. april 2017. Han viser også til formuleringen i kjennelsen side 4 om arbeidssituasjonen.

Det antas å være i strid med rettsordenen om dommeren skulle innta forhåndsstandpunkt om salærberegning eller kryssende salærvurderinger innunder bostyrers løpende bobehandling, ettersom dette hører til aktørens private autonomi inntil tvist rettsliggjøres.

Selv mener han at han har fulgt opp tilbakeleveringssaken med den tilknyttede salærproblematikk på en proaktiv, rasjonell og korrekt måte, hensyntatt hans lovgitte rolle som dommer. Den samlede behandlingen av tvistesaken pågikk i om lag to måneder, regnet fra begjæringen om salærfastsettelse ble sendt inn til avsluttende kjennelse. Tilbakelevering til privat skifte kunne ha funnet sted på et tidligere tidspunkt dersom sikkerhetsstillelsen for stipulerte boomkostninger var kommet på plass tidligere.

Når det gjelder klagers beklagelser om manglende avklaring av farsarv, tar en dommer ikke del i utenrettslig parlamentering som måtte foregå mellom bostyrer og loddeier om arverettigheter.

Han vet ikke hva klager sikter til når det fremsettes en uspesifisert anklage om at han aksepterte at bostyrer brøt byfogdens retningslinjer. Så vidt han vet har han aldri truffet bostyreren, og anklagen om fraternisering har ingen rot i virkeligheten.

Domstolleder – sorenskriver D – har i hovedsak uttalt følgende:

Boet ble tildelt henne som dommer da offentlig skifte ble åpnet 7. mai 2015. Boet ble overført til dommeren 26. januar 2016. Som domstolleder mottok hun brev av 16. februar 2017 fra klager, og henvendelsen ble besvart i brev fra henne 22. februar 2017 hvor det ble bekreftet at brevet var mottatt og gjennomgått, samt at begjæringen om salærfastsettelse var lagt til dommeren.

Tildelingen av boet fulgte gjeldende rutine. Bostyrer orienteres om hvem som er dommer i saken i forbindelse med oppnevningen, og arvingene orienteres om hvem som er bostyrer.

Bostyrer – advokat C – har i hovedsak uttalt følgende:

Det viste seg tidlig i bobehandlingen at konfliktnivået mellom de fire arvingene var svært høyt, og underveis i bobehandlingen verserte det flere tvister for domstolene. Det medfører ikke riktighet at han som bostyrer ikke har prioritert saken, har vært grådig og partisk, hatt mangelfulle kontorrutiner osv. I forbindelse med tilbakelevering av boet til privat skifte, og fastsettelsen av honoraret hans, ble det fremsatt en rekke grunnløse påstander. Det fremkom massive beskyldninger og flere sjikanerende uttalelser. Påstandene ble etter beste evne forsøkt kommentert i hans brev av 18. oktober 2016.

Han var uenig i rettens reduksjon av honoraret i forhold til forslaget, men utelukkende for å bli ferdig med en svært omfattende og belastende sak valgte han å akseptere kjennelsen. Han kan ikke se at det foreligger noe grunnlag for klagen mot dommeren. Dommeren måtte på vegne av retten ta stilling til en rekke spørsmål og anførsler fra arvingene i tilknytning til hvert enkelt spørsmål. Dette var naturlig nok arbeidskrevende.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstoloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Fristen for å klage en dommer inn for Tilsynsutvalget er tre måneder etter at forholdet fant sted, eventuelt tre måneder etter at klageren ble kjent med eller burde vært kjent med dette forholdet, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Dersom klagefristen er utløpt, skal klagen som regel ikke tas til behandling. Selv om klagefristen er utløpt, har Tilsynsutvalget adgang til å ta en klage til behandling, jf. domstoloven § 237 tredje ledd. Tilsynsutvalget kan imidlertid ikke ta en klage til behandling dersom den er fremsatt mer enn ett år etter at de påklagede forhold fant sted, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Denne fristen er absolutt og gjelder uten unntak.

Klagen av 1. juni 2017 knytter seg til et offentlig skifte, som var til behandling ved X tingrett i perioden 7. mai 2015 til 12. april 2017. Klagers anførsler knytter seg til dommerens behandling av saken i store deler av dette perioden. Den delen av klagen som gjelder forhold forut for 1. mars 2017 er inngitt mer enn tre måneder etter at forholdet fant sted. Klagefristen er derfor utløpt for denne delen av klagen og kan dermed avvises. I og med at det er flere anførsler av samme karakter som gjelder saksbehandlingen som helhet, har utvalget likevel valgt å realitetsbehandle hele klagen, med unntak av forhold forut for 1. juni 2016. Disse forhold har utvalget ikke anledning til å behandle, og denne delen av klagen avvises.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Innledningsvis skal det bemerkes at det underliggende grunnlaget for klagen i all hovedsak synes å være misnøye med bostyrerens behandling av saken. Tilsynsutvalget finner derfor grunn til å understreke at bostyrerens utførelse av oppdraget i sin helhet faller utenfor det utvalget kan behandle, jf. domstoloven § 236 første ledd.

En viktig begrensning i utvalgets myndighet for øvrig følger av bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, hvor det er bestemt at utvalget ikke kan vurdere forhold som kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning. Dette gjelder for eksempel innsigelser mot dommerens beslutninger i forbindelse med saksbehandlingen, prosessledelsen eller innvendinger mot selve rettsavgjørelsen. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke. Utvalget kan heller ikke vurdere prosessuelle avgjørelser som ikke kan ankes, for eksempel beslutninger om tid og sted for hovedforhandling eller lignende, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 175.

Klager har anført at dommeren aksepterte at bostyreren regelmessig brøt byfogdens egne retningslinjer og aksepterte villfarelsen fra bostyrers side, slik at bostyrer urettmessig kunne heve salærforskudd. Fastsettelse av bostyrers salær og bestemmelser om sikkerhetsstillelse er rettslige spørsmål som faller utenfor det utvalget kan behandle. Denne delen av klagen avvises derfor.

Klager har videre anført at det er kritikkverdig at dommeren ikke tok til følge anmodningen av 10. januar 2017 om avholdelse av skiftesamling. Dette er en prosessuell avgjørelse som utvalget ikke kan behandle. Denne delen av klagen avvises derfor.

Klager har anført at det var tette bånd mellom dommeren og bostyreren, og at dommerens opptreden ble tolket som smakløst kameraderi. Det er vist til punkt 4 i Etske prinsipper for dommeratferd. Anførselen er ikke nærmere underbygget utover at dommeren ikke har vært enig i alle deler av klagers kritikk av bostyreren. Dommeren har i forhold til dette opplyst at han aldri har møtt bostyreren og utvalget legger dette til grunn. Tilsynsutvalget finner på denne bakgrunn

at denne delen av klagen er åpenbart ubegrunnet og at det ikke er grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak.

Klageren har anført at dommeren høsten 2016 medvirket til unødvendig trening av bobehandlingen, og at han våren 2017 selv var den sentrale årsaken til sendrektigheten.

Dette er forhold som utvalget kan vurdere. Disiplinærreaksjon som følge av forsinket saksbehandling kan gis dersom det blir påvist betydelig overskridelse av saksbehandlingstiden og det ikke er rimelig grunn for overskridelsen. Det kreves i tillegg at dommeren kan klandres for forsinket saksbehandling.

Tilsynsutvalget legger til grunn at alle skiftetvister var avsluttet, og at arvingene krevde boet tilbakelevert etter skifteloven § 32, i september/oktober 2016. Det er opplyst at grunnen til at boet ikke ble tilbakelevert på dette tidspunkt er at det ikke var stilt tilstrekkelig sikkerhet for boomkostningene. Dette er en rettslig avgjørelse som utvalget ikke kan prøve. Begjæring om salærfastsettelse ble fremsatt av klager den 24. februar 2017. Bostyreren opplyste først i epost av 8. mars 2017 at det var stilt tilstrekkelig sikkerhet for boomkostningene. Det var for øvrig en betydelig korrespondanse mellom partene, bostyreren og dommeren i perioden høsten 2016 og mars 2017. Avsluttende kjennelse ble avsagt den 12. april 2017.

Tilsynsutvalget finner ikke grunn til å gå nærmere inn i de enkelte delene av saken da det fremstår som klart at dommerens saksbehandling i perioden høsten 2016 til 12. april 2017 ikke gir grunnlag for kritikk for manglende fremdrift.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold Tilsynsutvalget ikke kan prøve.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.